

ters zijn eigen weg door het oerwoud vinden en was vroeg of laat aangewezen op de hulp van inheemsen, wier taal bijna niemand sprak en wier dorpschouwen wisten dat zij zwaar door de Japanners zouden worden gestraft, indien zij ontsnapte krijgsgevangenen niet uitleverden. In Birma had men overigens iets meer kans op hulp dan in Thailand omdat het spoorwegtracé in Birma niet ver verwijderd was van gebieden waar de Karèns woonden: stammen die van oudsher in oppositie waren tegen de Birmanen en die dan ook in de Tweede Wereldoorlog hulp hebben verleend aan de Britten.

In Birma zijn vijf Knil-militairen er lange tijd in geslaagd, in vrijheid te blijven. Bij vier van hen hing die ontsnapping samen met het feit dat zij weigerden, de door de Japanners geveerde gehoorzaamheidsverklaring af te leggen welke o.m. inhield dat de krijgsgevangenen beloofden, niet te zullen vluchten. De eis van aflegging leidde in september '42 tot grote deining in de kampen te Thanbyuzayat, waar zich toen de Nederlandse, Britse en Australische krijgsgevangenen bevonden die eerst de vliegvelden in het uiterste zuiden van Birma hadden aangelegd. De Nederlandse kampoudste, majoor C. F. Hazenberg, weigerde de verklaring te ondertekenen en gaf dit als aanwijzing door en de Britse en Australische kampoudsten deden hetzelfde. 'Pesterijen, telkens appels, scherpe controle op zieken' en 'veel moeite en ellende' waren, aldus ds. Mak, het gevolg.¹ Eind september werden de drie kampoudsten door de *Kenpeitai* gearresteerd. Na ernstig mishandeld te zijn kwamen zij tot de conclusie dat het onder dwang beloven van gehoorzaamheid niet bezwaarlijk was — zij werden naar hun kampen teruggevoerd en wijzigden hun aanwijzing.

Houdt men nu in het oog dat deze zaak de Knil-krijgsgevangenen enkele weken lang had beziggehouden en dat alle krijgsgevangenen door hun standvastigheid veel narigheid hadden ondervonden, dan is het niet vreemd dat enkelen weigerden, majoor Hazenbergs nieuwe aanwijzing op te volgen. Dit waren vier Indische Nederlanders, t.w. kapitein P. L. van Hemert en drie soldaten: R. H. Hoffman, E. F. Portier en zekere Schuurman. In de hoop Tavoi te bereiken en daar een zeilboot te vinden, ontsnapten zij, zo simpel mogelijk gekleed, op 4 oktober '42.² Op de eerste twaalf dagen legden zij in zware regens door het tropische oerwoud

¹ C. Mak: 'Dagboek', p. 94 (19 sept. 1942). ² Op die ontvluchting volgde in het betrokken kamp een strafappèl dat vijf uur duurde. Bovendien moesten diegenen die naast de vier ontsnapten hadden geslapen, vijf-en-dertig uur bij de Japanse wacht in de houding staan. Tot dergelijke straffen is het ook na andere ontvluchtingen gekomen.